

Національна академія педагогічних наук України
Інститут проблем виховання

СІРЕНКО АЛЛА ЄВГЕНІВНА

УДК 372.3: 37.032

**ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
УПЕВНЕНОСТІ В СОБІ У ГРУПОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті проблем виховання НАПН України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Рейпольська Ольга Дмитрівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
завідувач лабораторії дошкільної освіти та виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Рогальська-Яблонська Інна Петрівна,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
завідувач кафедри психолого-педагогічної,
превентивної та інклюзивної освіти;

кандидат педагогічних наук
Мельник Наталія Іванівна,
Київський педагогічний університет
імені Бориса Грінченка,
в. о. доцента кафедри дошкільної освіти.

Захист відбудеться “25” січня 2017 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлинського, 9, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій частині та на сайті Інституту проблем виховання НАПН України (04060, м. Київ, вул. Берлинського, 9).

Автореферат розіслано “20” грудня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Комарівська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Суперечливі процеси становлення української держави висувають особливі вимоги до її суб'єктів – особистостей з активною життєвою позицією й оптимістичним ставленням до майбутнього, спроможних гнучко адаптуватися до суспільних змін і мобільно вирішувати складні життєві проблеми, що невід'ємно від упевненості людини у своїх силах. Фундамент формування такої особистості закладається в сім'ї і постає як важливе завдання освітньої діяльності дошкільних навчальних закладів (ДНЗ).

У таких нормативних документах, як Закони України „Про освіту“, „Про дошкільну освіту“, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Базовий компонент дошкільної освіти увага акцентується на нових підходах до виховання особистості дитини дошкільного віку, розкритті її індивідуальних задатків, розвитку процесу самопізнання, віри у власні можливості, впевненості у собі. Це потребує, своєю чергою, підвищення компетентності вихователів та батьків, активізації взаємодії усіх суб'єктів виховного процесу щодо впливу на становлення цілісної упевненої у своїх життєвих перспективах особистості.

Концептуальні ідеї стосовно проблеми впевненості індивіда в собі закладено низкою педагогічних (Ш. Амонашвілі, Н. Виноградова, І. Волкова, О. Серебрякова та інші) і психологічних (У. Джемс, С. Куперсміт, М. Розенберг, О. Леонт'єв, В. Петровський та інші) досліджень.

Питання впевненості у собі досліджується вченими в різних ракурсах, зокрема вивчається специфіка процесу формування впевненості в собі (І. Вайнер, В. Вигоцький та інші); особливості розвитку зазначеної якості в різних видах діяльності (Г. Маталіна, О. Серебрякова та інші); взаємозв'язок упевненості в собі й успіху в діяльності (Ф. Іващенко, О. Нікітіна); упевненість як соціально-психологічна характеристика особистості (О. Папір, В. Ромек, Є. Смаглій та інші).

Окремі аспекти виховання впевненості у дітей шести-семи років розглянуто у працях І. Волкова, М. Мішечкіної, Н. Молостової, Т. Поніманської та інших науковців.

Безпосередньо ефективність групової діяльності для розвитку впевненості дитини у собі підтверджена результатами досліджень І. Вередова, М. Виноградова, Х. Лийметса, І. Чередова та інших. У працях учених наголошується на провідній ролі формування у старших дошкільників зазначеної якості як умови майбутньої адаптації до соціального життя і розвитку активної, життєстверджуваної позиції.

У дослідженнях зазначеного феномену акцентується на сензитивності старшого дошкільного віку, особливій сприйнятливості старших дошкільників до формування цієї якості. Така сприйнятливості зумовлена новоутвореннями особистості дитини, як-от: початки довільної поведінки, особистої свідомості, підпорядкованість мотивів, елементарні навички рефлексії.

Однак особливості виховання впевненості у собі у старшому дошкільному віці вивчено недостатньо. Передусім слід вказати на відсутність єдиного тлумачення дефініції, що ускладнює розроблення методичного забезпечення й практичне

вирішення проблеми у діяльності ДНЗ.

Отже, актуальність дослідження зумовлена низкою *суперечностей* між:

– потребами суспільства у впевненій в собі особистості, здатної до свідомих учинків, та негативними явищами у соціальному середовищі, які нівелюють гуманістичну спрямованість освіти;

– сучасними вимогами освіти стосовно формування творчої і впевненої у своїх можливостях та перспективах особистості, починаючи з дошкілля, та традиційно-консервативними підходами, які панують у практиці ДНЗ і виявляються у недостатній мобільності й готовності педагогів до виховання такої особистості дошкільника;

– потенціалом групової діяльності як основи навчально-виховного процесу в ДНЗ для формування впевненої в собі особистості та нерозробленістю методичного забезпечення щодо його реалізації у вихованні старших дошкільників.

Недостатнє наукове опрацювання проблеми, необхідність усунення виявлених суперечностей зумовили вибір *теми* дослідження: „**Формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності**“.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складником науково-дослідної теми лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України „Науково-методичне забезпечення формування базових якостей особистості старшого дошкільника в дошкільному навчальному закладі“ (державний реєстраційний номер 0113U001214). Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (протокол № 9 від 28 жовтня 2013 р.) й узгоджена Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 29.04.2014 р.).

Мета дослідження – шляхом теоретичного аналізу наукових джерел обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови та методику формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності в ДНЗ.

Окреслена мета зумовила такі **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу філософських, психологічних та педагогічних наукових джерел уточнити сутність поняття „впевненість у собі“ стосовно старших дошкільників та з'ясувати виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ щодо формування означеної якості.

2. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості впевненості старших дошкільників у собі у груповій діяльності.

3. Змодельовати процес та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності.

4. Розробити та експериментально перевірити методику формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності.

Об'єкт дослідження – групова діяльність старших дошкільників у ДНЗ.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови та методика

формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності в навчально-виховному процесі ДНЗ.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: діяльнісний (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн), особистісно орієнтований (І. Бех, Є. Бондаревська, І. Якиманська), компетентнісний (О. Арнаутова, О. Дибіна, М. Крулехта, О. Овчарук, В. Рубцова, О. Савченко) підходи до формування особистості; теоретичні положення щодо формування впевненості (Е. Еріксон, М. Мішечкіна, С. Русова, В. Ромек, О. Серебрякова, С. Якубовська); психолого-педагогічні ідеї про групову діяльність як основу формування особистості дошкільника (Г. Беленська, Д. Ельконін, О. Запорожць, О. Кононко, М. Машовець, Я. Неверович, І. Рогальська); нормативно-правові документи, що становлять підґрунтя для визначення змісту й організації виховного процесу в ДНЗ (Закони України: “Про дошкільну освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти).

Для досягнення мети і реалізації завдань використано систему **методів дослідження:**

– *теоретичні:* аналіз наукових джерел для уточнення понятійного апарату; аналіз, синтез, систематизація й узагальнення теоретичних положень дисертації; теоретичне моделювання – для обґрунтування моделі та визначення організаційно-педагогічних умов формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності;

– *емпіричні:* педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, діагностичні методики для характеристики рівнів сформованості впевненості старших дошкільників у собі та обізнаності педагогів ДНЗ та батьків з проблеми дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі, організаційно-педагогічних умов та методики формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності; прогностичний метод для впровадження розроблених навчально-методичних матеріалів щодо забезпечення формування досліджуваної якості у старших дошкільників;

– *статистичні:* кількісне та якісне опрацювання результатів педагогічного експерименту з використанням методів математичної статистики (критерій однорідності χ^2) для узагальнення одержаних результатів і підтвердження вірогідності та об’єктивності результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності (створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії); змодельовано процес формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності; визначено критерії та показники сформованості впевненості в собі у старших дошкільників (*соціально-емоційний:* емоційне сприйняття партнерів по спілкуванню і діяльності; оцінка дитиною себе, своїх якостей, можливостей, а також партнерів по

спілкуванню й діяльності; емоційне ставлення до групової діяльності та оточення; *інформаційно-комунікативний*: уявлення дітей про процес спільної діяльності; здатність встановлювати конструктивні контакти з партнерами (однолітками чи дорослими), використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування; уявлення дітей старшого дошкільного віку про правила й способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітком у парі; *діяльнісно-поведінковий*: прояви активності та ініціативності в груповій діяльності; здатність до адекватної оцінки ситуації взаємодії, узгодження зусиль і застосування доцільної моделі співпраці; уміння дітей взаємодіяти в груповій діяльності, реалізовувати спільний задум та оцінювати результат спільної роботи); схарактеризовано рівні сформованості у старшого дошкільника впевненості в собі у груповій діяльності (достатній, середній, низький);

– *уточнено сутність* поняття впевненості в собі стосовно дітей старшого дошкільного віку як інтегративне утворення особистості, що виявляється в позитивному ставленні до себе та реалізації власних прагнень через співвіднесення своїх можливостей із бажаним результатом, в адекватній самооцінці під час виконання певної діяльності, в ініціативності та активній позиції стосовно навколишнього світу; розкрито виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ для формування впевненості в собі у старших дошкільників;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми і методи формування впевненості в собі у старших дошкільників у груповій діяльності в навчально-виховному процесі ДНЗ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні у практику роботи ДНЗ комплексної діагностики рівнів сформованості у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності; програми „Формуємо впевнену особистість дошкільника“; методичних рекомендацій для вихователів ДНЗ і батьків щодо формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності; спецкурсу „Теорія та методика формування впевненості в собі старших дошкільників у груповій діяльності“ для підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ та НВК у системі післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення й висновки дисертації можуть бути використані у практичній діяльності педагогів ДНЗ; викладачами університетів для розширення змісту дисциплін „Дошкільна педагогіка“, „Дитяча психологія“, „Загальна та вікова психологія“, „Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами“; у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес ДНЗ: м. Черкаси Черкаської області № 89 (довідка № 154 від 10.12.2015 р.), м. Умань № 25 (довідка № 139 від 24.11.2015 р.), м. Кіровоград Кіровоградської області № 73 (довідка № 210 від 03.12.2015 р.), м. Луцьк Волинської області № 18 (довідка № 138 від 11.11.2015 р.), с. Решетилівка Полтавської області (довідка № 98 від 05.10.2015).

Апробація результатів дослідження відбувалася на науково-практичних заходах різного рівня: *міжнародних* – „Формирование и качественное развитие

современных систем образования“ (Велика Британія, Лондон, 2013), „Особенности формирования уверенности в себе у детей старшего дошкольного возраста“ (Росія, Москва, 2013), „Модель формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі в груповій діяльності“ (Івано-Франківськ, 2014), „Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля“ (Херсон, 2014), VI Міжнародний фестиваль педагогічних інновацій (Черкаси, 2014).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України, на засіданнях ученої ради та науково-методичної комісії Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 18 одноосібних публікаціях, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях та 1 – у періодичному науковому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази даних, 5 публікацій апробаційного характеру, 3 наукові публікації – авторська програма, навчальний практикум, програма для роботи з батьками.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків з них, загальних висновків, списку використаних джерел (319 найменувань, з них 8 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, із них 197 сторінок основного тексту, 9 додатків на 39 сторінках. Робота містить 22 таблиці і 9 рисунків на 19 сторінках (5 таблиць та 1 рисунок на повну сторінку).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані про впровадження і апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – „**Теоретичні аспекти проблеми формування у старших дошкільників впевненості у собі в груповій діяльності**“ – на основі аналізу філософських, психологічних і педагогічних джерел уточнено сутність поняття впевненості в собі, подано його інтерпретацію стосовно старших дошкільників, з'ясовано виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ щодо формування досліджуваної якості у дітей старшого дошкільного віку.

Теоретичний аналіз проблеми засвідчив відсутність єдиного підходу до визначення дефініції „впевненість у собі“. У працях учених її зміст висвітлюється через такі споріднені поняття, як ставлення до себе і самооцінка (У. Джемс, С. Куперсміт, М. Розенберг, С. Максименко); образ-Я (Л. Бороздіна, М. Боришевський, І. Бех, І. Кон, Є. Соколова); Я-концепція (Р. Бернс, Е. Еріксон, Н. Молостова, В. Столін); саморегуляція (О. Леонтьєв, Б. Братусь, В. Петровський).

У контексті дисертації суттєво, що впевненість у собі позиціонується як умова

становлення особистості й основа її самосвідомості (В. Петровський), складник соціальної компетентності (О. Кононко, Т. Прима), а також як механізм становлення активного буття та формування особистої позиції (І. Бех, С. Рубінштейн).

Для уточнення сутності досліджуваного поняття важливо, що у працях учених його зміст вивчається у порівнянні з протилежною якістю особистості – невпевненістю в собі (Р. Альберті, М. Емонс, Д. Вольпе). З'ясовано, що ці поняття стосуються виявів полюсного ставлення особистості до себе і довкілля, а також трактуються як фізіологічні вияви.

Зазначене дало змогу уточнити впевненість у собі як інтегративне утворення особистості, що виявляється в позитивному ставленні до себе та реалізації власних прагнень через співвіднесення своїх можливостей із бажаним результатом, в адекватній самооцінці під час виконання певної діяльності, в ініціативності та активній позиції стосовно навколишнього світу. Виокремлено такі характеристики впевненості людини в собі: відчуття спроможності щодо власних сил; відчуття суб'єктом власних можливостей як адекватних тим завданням, які стоять перед ним у житті, а також тим, які він ставить перед собою.

Для проекції цього визначення щодо старшого дошкільного віку орієнтиром слугували висновки вчених стосовно сензитивності дошкільного дитинства та інтенсивного розвитку досліджуваної якості за умови взаємодії дитини в соціумі та істотної участі дорослих, які організують діяльність дітей у родині й ДНЗ (Л. Виготський, М. Лісіна). Враховано дослідження психологів, якими підтверджено, що дошкільне дитинство є періодом оволодіння соціальним простором людських стосунків через спілкування з близькими дорослими та однолітками (Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонт'єв, В. Мухіна, Є. Смірнова та інші).

Значущість спілкування для формування у дітей упевненості в собі зумовила необхідність з'ясування виховного потенціалу групової діяльності в ДНЗ.

Аналіз праць зі специфіки групової діяльності (М. Виноградов, В. Котов, М. Лукашевич, Т. Піроженко, О. Пометун, Н. Потапова та інші) дав змогу виокремити її основні характеристики: визначеність загальної, спільної мети діяльності; розподіл функцій та обов'язків; співробітництво і товариська взаємодопомога; наявність лідера групи; корисний характер діяльності учасників групи.

На підставі теоретичного аналізу феномену групової діяльності безпосередньо стосовно дітей старшого дошкільного віку (Я. Бартецький, М. Виноградов, Дж. Дьюї, В. Котов, Т. Кошманова, К. Нор, Т. Піроженко, О. Пометун, Н. Потапова, Ж. Руссо, О. Ярошенко), досліджень основних видів групової діяльності в ДНЗ (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, З. Борисова, Н. Гавриш, М. Машовець, А. Шевчук та інші), а також власного досвіду дисертанта систематизовано види групової діяльності дітей дошкільного віку: продуктивні (трудова, побутова, конструктивна); пізнавальні (навчальна, логіко-математична, навчально-мовленнєва, комунікативна, мовленнєво-комунікативна); художні (образотворча, художньо-продуктивна, художньо-мовленнєва, творчо-естетична, мовленнєво-творча, театральна); ігрові (театрально-ігрова, навчально-ігрова, креативно-ігрова,

мовленнєво-ігрова); музичні (музична, музично-мовленнєва, музично-ігрова, музично-драматична).

З'ясовано, що різноманіття видів діяльності позитивно впливає на розвиток у старших дошкільників:

- комунікативних умінь (формулювати думку, висловлювати судження, конструктивно його обстоювати, навчатися слухати інших та поважати альтернативну точку зору);

- соціальних умінь (чемності, конструктивного вирішення конфліктів, продуктивного спілкування, знайомства, вступати в контакт з дітьми, які граються, виявлення ініціативи, вміння ділитися тощо);

- емоційності (виявляти почуття, розпізнавати почуття оточуючих, співчувати, бути відкритим, вміло справлятися з негативними почуттями до оточуючих та до себе);

- мотиваційно-пізнавальної сфери (мотивація до навчання, прагнення до засвоєння матеріалу, інтерес до навколишнього світу тощо);

- самостійності, творчості, психологічної врівноваженості, здатності до аналізу власних учинків та вчинків оточуючих, адаптивності.

Таким чином, виховний потенціал групової діяльності старших дошкільників щодо проблематики дослідження полягає у стимулюванні інтересу вихованців ДНЗ до спілкування, навчання, усвідомлення ними власних можливостей. У такий спосіб розвиваються комунікативні та соціальні уміння, збагачуються пізнавальна та емоційна сфери, завдяки чому забезпечується формування впевненої в собі особистості дитини старшого дошкільного віку.

У *другому розділі* – „**Дослідження стану сформованості у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності**“ – визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку в груповій діяльності, окреслено перебіг та результати констатувального етапу експерименту.

З урахуванням сутності поняття „впевненість у собі“ стосовно старших дошкільників, а також виховного потенціалу групової діяльності в ДНЗ визначено критерії сформованості досліджуваної якості у старших дошкільників: соціально-емоційний, інформаційно-комунікативний, діяльнісно-поведінковий.

Показниками *соціально-емоційного критерію* є: емоційне сприйняття партнерів по спілкуванню і діяльності; оцінка дитиною себе, своїх якостей, можливостей, а також партнерів по спілкуванню й діяльності; емоційне ставлення до групової діяльності та оточення.

Показниками *інформаційно-комунікативного критерію* є: уявлення дітей про процес спільної діяльності; здатність встановлювати конструктивні контакти з партнерами (однолітками чи дорослими), використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування; уявлення дітей старшого дошкільного віку про правила й способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітком у парі.

Показниками *діяльнісно-поведінкового критерію* є: прояви активності та ініціативності в груповій діяльності; здатність до адекватної оцінки ситуації

взаємодії, узгодження зусиль і застосування доцільної моделі співпраці; уміння дітей взаємодіяти в груповій діяльності, реалізовувати спільний задум та оцінювати результат спільної роботи.

На різних етапах дослідження до педагогічного експерименту було залучено 325 дітей 5–7 років – вихованців ДНЗ № 25, № 8 м. Умань; № 37, 41, 74, 78, 89 м. Черкаси Черкаської області; № 18, м. Луцьк Волинської області; № 73, м. Кропивницьке Кіровоградської області; ДНЗ с. Решетилівка Полтавської області, 105 вихователів та 334 батьків дітей.

На підставі визначених критеріїв та показників схарактеризовано такі рівні сформованості впевненості у собі старших дошкільників: достатній, середній, низький.

Достатній рівень: діти демонструють позитивне емоційне сприйняття усіх партнерів по спілкуванню та діяльності; позитивно оцінюють себе, свої якості й можливості; мають адекватне уявлення про процес спільної діяльності; легко встановлюють конструктивні контакти з партнерами по діяльності, використовують вербальні та невербальні засоби спілкування; знають правила й способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітками у групі; активні та ініціативні у груповій діяльності; адекватно оцінюють ситуації співпраці, узгоджують зусилля і застосовують відповідні моделі співпраці для реалізації спільного задуму та отримання задоволення від результату спільної діяльності.

Середній рівень: старшим дошкільникам притаманне позитивно емоційне сприйняття лише обмеженої кількості партнерів по спілкуванню й діяльності; не завжди адекватна оцінка себе, своїх можливостей, ситуативна оцінка партнерів по спілкуванню та діяльності; нестабільне позитивне емоційне ставлення до взаємодії в груповій діяльності, фрагментарні уявлення про процес спільної діяльності; ситуативна здатність встановлювати конструктивні контакти; епізодичне використання вербальних та невербальних засобів спілкування; незначний обсяг знань про правила і способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітками в групі; активність й ініціативність у груповій діяльності мають епізодичний характер, часто з пропозиції іншої дитини або за спонуканням дорослого; дошкільники не завжди адекватно оцінюють ситуації співпраці, не узгоджують зусилля, застосовують невідповідні моделі співпраці; їх уміння взаємодіяти у груповій діяльності для реалізації спільного задуму часткове, результат спільної діяльності такі діти оцінюють, зважаючи на індивідуальний внесок кожного учасника.

Низький рівень: старші дошкільники негативно емоційно сприймають партнерів по спілкуванню та діяльності; не вміють оцінювати себе, свої якості та можливості, а також оцінити партнерів по спілкуванню та діяльності; їх уявлення про процес спільної діяльності не сформовані; спостерігається уникнення контакту; здатність встановлювати конструктивні контакти з партнерами відсутня, не вміють використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування; не знають про правила і способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітками в групі; у процесі групової діяльності діти пасивні та безініціативні, беруть у ній

участь лише за спонукою інших; нездатні оцінити ситуацію співпраці, узгодити її дії та моделі; до взаємодії у груповій діяльності та реалізації спільного задуму не долучаються, часто не досягають результату спільної діяльності.

За підсумками констатувального етапу обрано експериментальну (ЕГ, 101 особа) і контрольну (КГ, 104 особи) групи дітей старшого дошкільного віку. В ЕГ достатній рівень виявлено у 8,9 % старших дошкільників; середній – у 42,6 %; низький – у 48,5 %. У КГ достатній рівень виявлено у 10,6 % старших дошкільників; середній – у 42,3 %; низький – у 47,1 %.

Здобуті дані демонструють, що впевненість у собі в груповій діяльності у більшості дітей сформована недостатньо.

Під час діагностування передбачалося, що на сформованість впевненості дітей в собі у груповій діяльності значною мірою впливає готовність вихователів і батьків до формування у них цієї якості. Відповідно, програма констатувального етапу дослідження, крім визначення рівнів сформованості впевненості дітей старшого дошкільного віку в собі у груповій діяльності, охоплювала вивчення готовності педагогічного колективу ДНЗ до організації процесу формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності, а також аналіз обізнаності батьків вихованців ДНЗ щодо зазначеного питання.

Аналіз опитування дорослих та спостереження за характером їх взаємодії з дітьми під час групової діяльності уможливив висновок, що основними причинами низьких результатів у дітей є неозброєність вихователів відповідною методикою; недооцінка батьками цілеспрямованого формування впевненості в собі у власних дітей; домінування епізодичних заходів щодо формування означеної якості; недостатнє використання виховного потенціалу групової діяльності, як педагогами, так і батьками; ігнорування соціально-емоційних аспектів корекції поведінки дітей.

У третьому розділі – „Експериментальна перевірка ефективності реалізації організаційно-педагогічних умов та методики формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності“ – змодельовано процес формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та описано методику формування впевненості в собі у старших дошкільників у груповій діяльності; узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

Обґрунтування організаційно-педагогічних умов і розроблення методики формування впевненості старших дошкільників в собі у груповій діяльності передбачали моделювання навчально-виховного процесу ДНЗ в контексті дослідження.

Визначено, що презентована модель містить такі блоки: цільовий (мета), теоретико-методологічний (підходи, принципи), змістово-процесуальний (організаційно-педагогічні умови; методика, що охоплює поетапну роботу з дітьми, під час якої реалізуються всі організаційно-педагогічні умови; роботу з вихователями, батьками; програмно-методичне забезпечення), діагностико-результативний (критерії, показники, діагностичні методики, рівні та результат

експериментальної діяльності) (рис.)

Організаційно-педагогічними умовами формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності обґрунтовано такі: створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії.

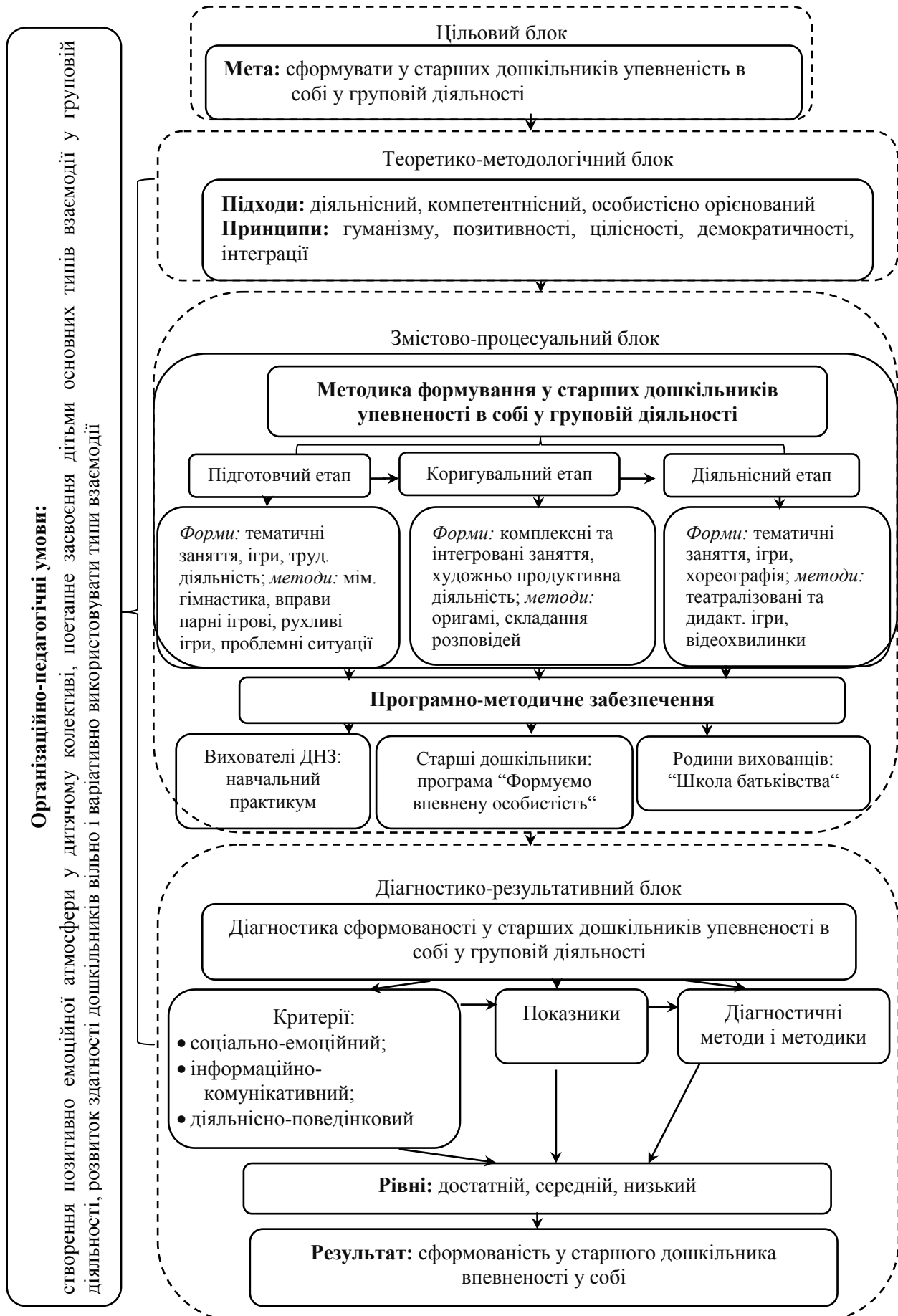

Рис. Структурно-функціональна модель формування у старших дошкільників

упевненості в собі у груповій діяльності

Зазначені організаційно-педагогічні умови реалізувалися комплексно на основі спеціально розробленої методики, яка передбачала роботу з дітьми за етапами – підготовчим, коригувальним, діяльнісним; поетапне застосування методики відповідало за змістом певній організаційно-педагогічній умові. Паралельно проводилася робота з педагогами (для підвищення педагогічної майстерності щодо організації групових видів діяльності з метою формування впевненості в собі у старших дошкільників) та батьками вихованців (для активізації усвідомленого ставлення батьків до формування впевненої в собі особистості дитини).

Підготовчий етап передбачав створення позитивно емоційної атмосфери у дитячому колективі для забезпечення мотиваційної основи міжособистісної взаємодії партнерів у груповій діяльності (відповідав першій організаційно-педагогічній умові). Змістова лінія цього етапу полягала у використанні парних ігрових вправ, рухливих ігор, тематичних занять, проблемних ситуацій-інсценівок.

На *коригувальному етапі* впроваджувалося поетапне освоєння старшими дошкільниками типів взаємодії (спільно-індивідуальної, спільно-послідовної, спільно-взаємодіючої), на основі чого забезпечувалося формування впевненості в собі у старших дошкільників за рахунок наскрізного „проходження“ кожного типу через різний освітній зміст запропонованих видів діяльності. На цьому етапі були використані художньо-продуктивні види діяльності, комплексні та інтегровані заняття.

Діяльнісний етап акцентував розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії на основі їх самостійного вибору і широкої практики застосування у груповій діяльності. На цьому етапі проводилися різноманітні ігри, тематичні і комплексні заняття, гурткова робота (зокрема, хореографічні постановки).

Для реалізації обґрунтованих організаційно-педагогічних умов за означеною методикою розроблено навчально-методичне забезпечення: авторська парціальна програма „Формуємо впевнену особистість дошкільника“, до якої залучалися вихователі ДНЗ, діти старшого дошкільного віку та батьки; навчальний практикум „Теорія та методика формування впевненості у собі старших дошкільників у груповій діяльності“ для вихователів, які підвищують кваліфікацію у системі післядипломної педагогічної освіти.

Програма „Формуємо впевнену особистість дошкільника“ містить комплекс тематичних („Я впевнений у собі“, „Яка це впевнена людина?“, „Казка про впевненість хлопчика“, „Оповідання про впевненість та невпевненість“) та інтегрованих („Я на безлюдному острові“, „Вулкан“, „Я серед дикунів“ та ін.) занять з формування впевненості старших дошкільників у собі в процесі групової діяльності. Зміст програми охоплює організацію співпраці педагога з батьками; проведення вихователем-методистом підготовчої роботи, ознайомлення вихователів та батьків із новітніми педагогічними методами, формами і засобами (дидактичні, рухливі та театралізовані ігри, ІКТ, педагогічні ситуації тощо), демонстрування

творчих робіт дітей та театралізовані розваги. Вибір форм і методів роботи за програмою „Формуємо впевнену особистість дошкільника“ співвіднесено із віком, емоційним та психологічним станом, індивідуальними особливостями дитини (інтелектуальні можливості, розвиток мовлення, уяви, уваги тощо), а також її сімейним становищем (благополучна, неблагополучна родина тощо).

Навчальний практикум „Теорія та методика формування впевненості у собі старших дошкільників у груповій діяльності“ спрямований на підготовку вихователів ДНЗ, які підвищують кваліфікацію у системі післядипломної педагогічної освіти. Програма практикуму реалізується під час лекцій, семінарських і практичних занять. Активність педагогів у процесі навчання забезпечувалася за допомогою інтерактивних методів.

Результати контрольного зрізу засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності в ЕГ, на відміну від КГ (табл.).

Таблиця

Динаміка рівнів сформованості у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності

Рівні	До формувального етапу експерименту				Після формувального етапу експерименту				Динаміка, %
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	
Достатній	9	8,9	11	10,6	9	20,8	11	14,4	+11,9/+3,8
Середній	43	42,6	44	42,3	43	59,4	44	50,0	+16,8/+7,7
Низький	49	48,5	49	47,1	49	19,8	49	35,6	-28,7/-11,5

За результатами контрольного зрізу, в ЕГ достатній рівень сформованості впевненості у собі в груповій діяльності виявлено у 20,8 % (+11,9 %) старших дошкільників; середній – 59,4 % (+16,8 %); низький – 19,8 % (-28,7 %). У КГ значних позитивних зрушень не відбулося: достатній рівень сформованості впевненості у собі в груповій діяльності виявлено у 14,4 % (+3,8 %) старших дошкільників; середній – у 50,0 % (+7,7 %); низький – у 35,6 % (-11,5 %).

У старших дошкільників ЕГ істотніші зміни у проявах упевненості в собі у груповій діяльності, сформовані позитивна самооцінка та позитивно емоційне ставлення до дітей та оточення, до взаємодії й спілкування, здатність до налагодження конструктивних контактів, збільшилися обсяг та адекватність уявлень про правила і способи співпраці, діти стали ініціативнішими й активнішими в організації спільної діяльності.

Позитивних змін зазнали також виховні пріоритети дорослих щодо підвищення їх обізнаності, опанування методичним інструментарієм (висловлювання позитивної, обґрунтованої оцінки дій дитини, об'єктивне схвалення, підтримка), потреби у спільній з дітьми діяльності.

Отже, експериментальним дослідженням підтверджено ефективність обґрунтованих і впроваджених у ДНЗ організаційно-педагогічних умов та розробленої методики формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми формування впевненості старших дошкільників у собі у груповій діяльності, що знайшло відображення в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов та методики формування зазначеної якості у дітей.

Результати теоретичного й експериментального дослідження засвідчили досягнення мети та вирішення завдань і стали підставою для таких *висновків*:

1. На основі аналізу філософських, психологічних, педагогічних наукових джерел уточнено сутність поняття “впевненість у собі” стосовно старших дошкільників, яке трактується як інтегративне утворення особистості, що виявляється в позитивному ставленні до себе та реалізації власних бажань через співвіднесення своїх можливостей із бажаним результатом, в адекватній самооцінці під час виконання певної діяльності, в ініціативності та активній позиції стосовно навколишнього світу.

З’ясовано, що виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ під час формування впевненості у собі дітей старшого дошкільного віку полягає в тому, що за активної участі у такій діяльності у дитини пробуджується інтерес до позитивно емоційного спілкування, поглиблюється мотивація до розвитку власної особистості; як наслідок – дитина актуалізує власний творчий потенціал.

2. Визначено критерії та відповідні показники сформованості впевненості в собі у старших дошкільників: соціально-емоційний (емоційне сприйняття партнерів по спілкуванню і діяльності; оцінка дитиною себе, своїх якостей, можливостей, а також партнерів по спілкуванню й діяльності; емоційне ставлення до групової діяльності та оточення); інформаційно-комунікативний (уявлення дітей про процес спільної діяльності; здатність встановлювати конструктивні контакти з партнерами (однолітками чи дорослими), використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування; уявлення дітей старшого дошкільного віку про правила й способи узгодження дій у процесі спільної діяльності з однолітком у парі) та діяльнісно-поведінковий (прояви активності та ініціативності у груповій діяльності; здатність до адекватної оцінки ситуації взаємодії, узгодження зусиль і застосування доцільної моделі співпраці; уміння дітей взаємодіяти у груповій діяльності, реалізовувати спільний задум та оцінювати результат спільної роботи).

Схарактеризовано рівні сформованості у старших дошкільників упевненості в собі (достатній, середній, низький).

3. Змодельовано процес формування у старших дошкільників упевненості в собі під час групової діяльності в ДНЗ.

Структурно-функціональна модель подана в дисертації у єдності таких блоків:

цільовий (мета), теоретико-методологічний (підходи, принципи), змістово-процесуальний (організаційно-педагогічні умови; методика, яка охоплює поетапну роботу з дітьми, під час якої реалізуються всі організаційно-педагогічні умови; робота з вихователями, батьками; програмно-методичне забезпечення), діагностико-результативний (критерії, показники, діагностичні методики, рівні та результат експериментальної роботи).

Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності: створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії.

4. Розроблено методику формування у старших дошкільників упевненості в собі під час групової діяльності, суть якої полягає в поетапній реалізації кожної організаційно-педагогічної умови (підготовчий, коригувальний, діяльнісний етапи).

Для реалізації організаційно-педагогічних умов відповідно до структурно-функціональної моделі із застосуванням розробленої методики запропоновано методичне забезпечення – програму „Формуємо впевнену особистість дошкільника“, навчальний практикум для вихователів ДНЗ „Теорія та методика формування впевненості у собі старших дошкільників у груповій діяльності“, а також „Школу батьківства“ для підвищення рівня розуміння батьками власної ролі у формуванні впевненої в собі дитини.

Під час упровадження організаційно-педагогічних умов застосовувалися різноманітні форми (ігри, заняття (тематичні, комплексні, інтегровані), гурткова робота, театралізація, перегляд мультфільмів) і методи (сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, спортивні ігри, проблемні ситуації, малювання, аплікація, оригамі, ліплення, складання розповідей) роботи з дітьми, які довели свою дієвість.

Контрольний зріз продемонстрував позитивну динаміку рівнів сформованості у старших дошкільників упевненості в собі під час групової діяльності. В ЕГ за статистичними показниками рівень цієї властивості є достовірно вищим, порівняно з рівнем сформованості у дітей КГ. Так, кількість дітей дошкільного віку з достатнім рівнем сформованості впевненості в собі у груповій діяльності у КГ зросла на 3,8 %, а в ЕГ – на 11,9 %; із середнім рівнем у КГ зросла на 7,7 %, а в ЕГ – на 16,8 %. Відповідно, число дітей з низьким рівнем у КГ зменшилося на 11,5 %, тоді як в ЕГ – на 28,7 % за рахунок підвищення показників достатнього та середнього рівнів.

На основі одержаних результатів дослідно-експериментальної роботи розроблено методичні рекомендації для вихователів і батьків із формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. *Перспективним вважаємо* подальші наукові пошуки щодо формування впевненості дітей у собі в різновіковому колективі; питання підготовки педагогічних кадрів ДНЗ до формування впевненості в собі у дітей дошкільного віку в груповій діяльності.

Рекомендовано впровадити авторську парціальну програму „Формуємо

впевнену особистість дошкільника“ в освітній процес ДНЗ; навчальний практикум для вихователів ДНЗ „Теорія та методика формування впевненості у собі старших дошкільників у груповій діяльності“ у навчально-тематичний план курсів підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ та НВК в системі післядипломної педагогічної освіти, використовувати програму для батьків з формування впевненої особистості дошкільника „Школа батьківства“ у взаємодії вихователів та родин вихованців.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Сіренко А. Є. Зміст і форми фахової підготовки вихователів до формування впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку / А. Є. Сіренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: „Педагогіка. Соціальна робота“. – 2013. – № 29. – С. 196–199.

2. Сіренко А. Є. Особливості дослідження рівнів сформованості у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності / А. Є. Сіренко // Рідна школа. – 2014. – № 7. – С. 58–63.

3. Сіренко А. Є. Особливості програмово-методичного забезпечення дошкільних навчальних закладів щодо формування впевненості в собі в старших дошкільників у груповій діяльності / А. Є. Сіренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: „Педагогіка. Соціальна робота“. – 2014. – № 31. – С. 162–164.

4. Сіренко А. Є. Педагогічні умови формування впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку в груповій взаємодії / А. Є. Сіренко // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон : ХДУ, 2014. – Вип. 65. – С. 426–430.

5. Сіренко А. Є. Формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності / А. Є. Сіренко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 251–260.

6. Сиренко А. Е. Факторы формирования уверенности в себе у дошкольников / А. Е. Сиренко // Дошкольное образование : история и современность (к 80-летию со дня рождения профессора Л. А. Кандыбовича) : сб. науч. ст. / Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка ; редкол.: А. Н. Касперович, Т. В. Поздеев, О. В. Леганькова [и др.] ; под общ. ред.: А. Н. Касперовича, С. Л. Кандыбовича. – Минск : БГПУ, 2014. – С. 229–231.

7. Сіренко А. Є. Компоненти впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку / А. Є. Сіренко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – К., 2015. – Вип. 19, кн. 2. – С. 246–255.

Статті в зарубіжних та українських фахових виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз

8. Сиренко А. Е. Историографический анализ концепций групповой

деятельности детей старшего дошкольного возраста в контексте формирования уверенности в себе / А. Е. Сиренко // Азимут научных исследований: педагогика и психология. – 2013. – № 1 (2). – С. 39–42.

9. Сиренко А. Е. Методические рекомендации для воспитателей ДООУ и родителей по формированию уверенности в себе детей старшего дошкольного возраста / А. Е. Сиренко // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. „Педагогіка і психологія“. – 2016. – № 1 (11). – С. 112–117.

10. Сиренко А. Е. Практический аспект формирования уверенности в себе у детей старшего дошкольного возраста в процессе групповой деятельности: за результатами исследовательско-экспериментальной работы [Электронный ресурс] / А. Е. Сиренко // Современные научные исследования и инновации. – 2015. – № 3. – URL: <http://web.snauka.ru/?p=49323>.

Навчально-методичні рекомендації, програми і практикуми

11. Сіренко А. Є. Формуємо впевнену особистість дошкільника : програма для дітей старшого дошкільного віку щодо формування впевненості у собі / А. Є. Сіренко. – Черкаси : ЧОППОП, 2014. – 50 с.

12. Сіренко А. Є. Теоретичні та методичні основи підготовки вихователів до формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності : навч. практикум для слухачів курсів підвищення кваліфікації пед. працівників дошкільної освіти / А. Є. Сіренко. – Черкаси : ЧОППОП, 2015. – 52 с.

13. Сіренко А. Є. Школа батьківства : програма для батьків по формуванню впевненої особистості дошкільника / А. Є. Сіренко. – Черкаси : ЧОППОП, 2014. – 50 с.

Статті у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій

14. Сиренко А. Е. Особенности формирования уверенности в себе у детей старшего дошкольного возраста / А. Е. Сиренко // Воспитание подрастающего поколения в современных социокультурных условиях: проблемы и перспективы развития : материалы Междунар. науч.-практ. конф., 22–23 октяб. 2013 г. – М. : АСОУ, 2013. – С. 153–158.

15. Сіренко А. Є. Авторська програма (парціальна) для дітей старшого дошкільного віку „Формуємо впевнену особистість дошкільника“ / А. Є. Сіренко // Матеріали VI Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій / [упоряд. Г. А. Назаренко]. – Черкаси : ЧОППОП, 2014. – С. 228–230.

16. Сиренко А. Е. Концептуальные основы исследования понятия “уверенность в себе” в теории научного познания / А. Е. Сиренко // Материалы LXIV Международной научно-практической конференции „Формирование и качественное развитие современных систем образования“, 1 октяб. 2013 г. – Лондон : IASHE, 2013. – С. 109–111.

17. Сіренко А. Є. Впровадження в практику роботи дошкільних навчальних закладів програми „Формуємо впевнену особистість дошкільника“ як одна з умов формування впевненості в собі в дітей старшого дошкільного віку в груповій взаємодії / А. Є. Сіренко // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в

контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26–28 берез. 2014 р. – Херсон, 2014. – С. 43–44.

18. Сіренко А. Є. Модель формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі в груповій діяльності / А. Є. Сіренко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред.: О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 228–231.

АНОТАЦІЇ

Сіренко А. Є. Формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. – Інститут проблем виховання НАПН України, Київ, 2017.

Дисертація присвячена проблемі формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності.

Шляхом теоретичного аналізу наукових джерел уточнено сутність поняття впевненості в собі, подано його інтерпретацію стосовно старших дошкільників, з'ясовано виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ щодо формування досліджуваної якості у дітей старшого дошкільного віку.

Визначено критерії (соціально-емоційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-поведінковий), відповідні показники, схарактеризовано рівні сформованості у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності (достатній, середній, низький).

Змодельовано процес та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови (створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії) формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності.

Розроблено та експериментально перевірено методику формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності, яка передбачає поетапну реалізацію кожної з організаційно-педагогічних умов.

Ключові слова: впевненість у собі, старший дошкільник, групова діяльність, дошкільний навчальний заклад, організаційно-педагогічні умови, методика, діяльнісний підхід, модель.

Сіренко А. Е. Формирование у старших дошкольников уверенности в себе в групповой деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 – дошкольная педагогика. – Институт проблем воспитания НАПН Украины, Киев, 2017.

Диссертация посвящена проблеме формирования у старших дошкольников уверенности в себе в групповой деятельности.

На основе теоретического анализа уточнена сущность понятия “уверенность в себе” относительно старшего дошкольника. Обоснован воспитательный потенциал групповой деятельности в ДОО для формирования исследуемого качества у детей старшего дошкольного возраста.

Определены критерии и соответствующие показатели сформированности у старших дошкольников уверенности в себе в групповой деятельности: социально-эмоциональный: эмоциональное восприятия партнеров по общению и деятельности, оценка ребенком себя, своих качеств, возможностей, а также партнеров по общению и деятельности, эмоциональное отношение к групповой деятельности и окружению; информационно-коммуникативный: представление детей о процессе совместной деятельности, способность устанавливать конструктивные контакты с партнерами (сверстниками или взрослыми), используя вербальные и невербальные средства общения, представления детей старшего дошкольного возраста о правилах и способах согласования действий в процессе совместной деятельности со сверстником в паре; деятельностно-поведенческий: проявление активности и инициативности в групповой деятельности, способность к адекватной оценке ситуации взаимодействия, согласованию усилий и применению целесообразной модели сотрудничества, умение детей взаимодействовать в групповой деятельности, реализовывать совместный замысел и оценивать результат совместной работы. Дана характеристика уровней сформированности у старших дошкольников уверенности в себе (достаточный, средний, низкий).

Смоделирован процесс и обоснованы организационно-педагогические условия (создание положительно эмоциональной атмосферы в детском коллективе; поэтапное усвоение детьми основных типов взаимодействия в групповой деятельности; развитие способности дошкольников свободно и вариативно использовать типы взаимодействия) формирования у старших дошкольников уверенности в себе в групповой деятельности.

Разработана и экспериментально проверена методика формирования у старших дошкольников уверенности в себе в групповой деятельности, которая предусматривает поэтапную реализацию каждого из организационно-педагогических условий.

Ключевые слова: уверенность в себе, старший дошкольник, групповая деятельность, дошкольное учебное заведение, организационно-педагогические условия, методика, деятельностный подход, модель.

Sirenko A. E. Formation of Senior Preschool Children’s Self-Confidence in Group Activities. – Printed as manuscript.

Dissertation for a scientific degree of PhD in pedagogy in speciality 13.00.08 – Preschool Education. – Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

The work deals with the problem of formation of senior preschool children’s self-

confidence in group activities.

By means of theoretical analysis, the essence of the concept “self-confidence” is specified, its interpretation with regard to senior preschoolers is presented; the educational potential of group activity in the context of the research is revealed.

Criteria (social-emotional, information-communicative, activity-behavioral), corresponding indices, and levels of senior preschool children’s self-confidence are defined (sufficient, middle, low).

The process is designed and organizational-pedagogical conditions (creating a positive emotional atmosphere in the children team, stage-by-stage mastering by children of the main interaction types in group activity, development of children’s ability to freely and variously use interaction types) of formation of senior preschool children’s self-confidence in group activity are substantiated.

The methods of formation of senior preschool children’s self-confidence in group activity envisaging the realization of every organizational-pedagogical conditions has been developed and experimentally tested.

Keywords: self-confidence, senior preschooler, group activity, organizational-pedagogical conditions, methods, activity approach, model.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 105.

«Видавництво «Науковий світ»»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua